

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۵	گفتار اول: ضرورت‌شناسی خوانش‌های جدید از آموزه مهدویت
۵	مقدمه
۶	۱. برون‌دادهای کلان باورداشت آموزه مهدویت
۱۲	۲. آموزه مهدویت و کنش تمدنی اسلام و غرب
۱۳	۱-۲ مهدویت‌ستیزی رسانه‌ای در غرب
۱۵	۲-۲ طراحی بازی‌های رایانه‌ای با مضامین آخرالزمانی
۱۶	۳-۲ مهدویت‌ستیزی علمی و فرهنگی در غرب
۱۸	۴-۲ الگوسازی‌های دروغین غرب در قالب مهدویت
۱۸	۳. آموزه مهدویت و معنابخشی به زندگی در دوران پسامدرن
۲۱	جمع‌بندی
۲۲	گفتار دوم: موعودباوری در ادیان
۲۲	مقدمه
۲۳	۱. ادیان و مهندسی نجات‌خواهی بشر
۲۴	۲. ادیان و اشتراکات باورداشت منجی موعود
۲۶	۱-۲ فرازمینی بودن
۲۶	۲-۲ خوش‌بینی به آینده جهان
۲۷	۳-۲ عدالت‌خواهی
۲۷	۴-۲ صلح‌طلبی
۲۸	۵-۲ ترک گناه
۲۸	۶-۲ شریعت‌گرایی
۲۹	۷-۲ امید به آینده‌ای روشن
۲۹	۳. امتیازات و نقاط قوت موعودباوری در اسلام
۳۰	۱-۳ جامعیت و شفافیت باورداشت منجی موعود در اسلام
۳۰	۲-۳ زیبافهمی از آخرالزمان
۳۱	۳-۳ تعین منجی در اسلام
۳۱	۴-۳ اصالت و اعتبار اعتقاد به منجی در اسلام
۳۲	جمع‌بندی

صفحه	عنوان
۳۴	گفتار سوم: ضرورت وجودشناسی منجی موعود
۳۴	مقدمه
۳۵	۱. اصل ضرورت وجود امام منجی علیه السلام
۳۶	۱-۱ امامت عامه
۴۲	۲-۱ امامت خاصه
۴۹	۲. اوصاف امام منجی
۴۹	۱-۲ تأثیر تکوینی امام زمان علیه السلام در هستی
۵۰	۲-۲ شاهد و گواه بودن
۵۱	۳. مبانی وجودشناختی امام منجی موعود
۵۲	۱-۳ تداوم فیض و استمرار وجود امام علیه السلام
۵۳	۲-۳ تداوم هدفمندی و استمرار وجود امام علیه السلام
۵۳	۳-۳ ملازم بودن حقیقت امام با تنصیص و استمرار
۵۴	جمع بندی
۵۶	گفتار چهارم: ضرورت شناسی عقلی مهدویت
۵۶	مقدمه
۵۷	۱. مقدمه اول: ضرورت وجود امام (وجوب امام)
۶۰	۱-۱ قاعده لطف
۶۲	۲-۱ حفظ دین از تحریف
۶۳	۳-۱ سیره مسلمانان
۶۴	۴-۱ اجرای حدود و حفظ نظام اسلامی
۶۴	۵-۱ وجوب دفع ضررهای عظیم
۶۵	۲. مقدمه دوم: اوصاف امام
۶۷	۳. مقدمه سوم: مصداق یابی به واسطه سبر و تقسیم
۶۷	۱-۳ فرقه های اهل تسنن
۶۸	۲-۳ فرقه های تشیع
۷۰	۴. مقدمه چهارم: وجود حضرت مهدی علیه السلام
۷۲	جمع بندی
۷۴	گفتار پنجم: جایگاه قرآن شناختی آموزه مهدویت
۷۴	مقدمه
۷۴	۱. گونه شناسی آیات مهدوی
۷۵	۱-۱ استخلاف بندگان صالح
۷۶	۲-۱ اظهار دین و غلبه اسلام در آخر الزمان
۷۷	۳-۱ وراثت صالحان بر ارض

۷۸	۴-۱ امام مهدی علیه السلام مصداق هادی امت
۷۹	۵-۱ امامت مستضعفان در زمین
۸۱	۲. روش فهم و تحلیل آیات مهدوی
۸۳	۳. قرآن و پاسخ به شبهات مهدویت
۸۳	۳-۱ فلسفه عدم ذکر نام حضرت در قرآن
۸۴	۳-۲ قرآن کریم و پاسخ به شبهه طول عمر حضرت
۸۷	جمع بندی
۸۹	گفتار ششم: جایگاه حدیث شناختی آموزه مهدویت
۸۹	مقدمه
۹۱	۱. گونه های مواجهه با فهم روایات مهدوی
۹۶	۲. جایگاه احادیث مهدوی در منابع شیعه و سنی
۹۷	۲-۱ منبع شناسی احادیث مهدوی
۹۸	۲-۲ اشتراک ها و تمایزهای احادیث مهدوی شیعه و سنی
۱۰۱	۲-۳ علائم و نشانه های ظهور
۱۰۷	۳. بایسته های رویکرد حدیثی به آموزه مهدویت
۱۰۸	۳-۱ عوامل بیرونی
۱۱۵	۳-۲ موانع درونی
۱۱۷	۳-۳ ویژگی های شخصیتی حدیث پژوه
۱۱۹	۴. آسیب شناسی فهم احادیث مهدوی
۱۲۰	۴-۱ توجه به انگیزه واقعی ها در نقل روایات مهدویت
۱۲۲	۴-۲ توقیت
۱۲۳	۴-۳ توجه به جلوگیری از تصویرسازی خشن و خونریز از قیام حضرت مهدی علیه السلام
۱۲۵	جمع بندی
۱۲۷	گفتار هفتم: تبیین فرصت ها و چالش های انسان معاصر در عصر غیبت
۱۲۷	مقدمه
۱۲۸	۱. تبیین ظرفیت های پیش روی مهدویت
۱۲۹	۱-۱ گفتمان سازی و ارائه دکترین مهدویت در عرصه های جهانی
۱۳۰	۲-۱ ایجاد همگرایی جهانی به واسطه زبان اخلاق جهانی در مهدویت
۱۳۱	۳-۱ پرورش و تقویت روحیه ظلم ستیزی
۱۳۲	۲. تبیین نقاط ضعف و تهدیدهای پیش روی آموزه مهدویت
۱۳۲	۲-۱ نقاط ضعف و تهدیدات بینشی
۱۳۳	۲-۲ نقاط ضعف و تهدیدات گرایشی
۱۳۹	۲-۳ نقاط ضعف و تهدیدات رفتاری

صفحه	عنوان
۱۴۱	۳. راهکارهای برون رفت از تهدیدها و چالش ها
۱۴۲	۱-۳ شناخت امام و معرفت به جایگاه آخرین حجت الهی
۱۴۲	۲-۳ ولایت پذیری به مثابه مهم ترین شاخصه ایمان
۱۴۳	۳-۳ تَخَلُّق به فضائل انسانی و کرامت اخلاقی
۱۴۴	جمع بندی
۱۴۶	گفتار هشتم: فرایندشناسی جریان های فکری معاصر در آموزه مهدویت
۱۴۶	مقدمه
۱۴۷	۱. تجددگرایان و اندیشه مهدویت
۱۴۹	۱-۱ دکتر علی شریعتی
۱۵۱	۲-۱ دکتر عبدالکریم سروش
۱۵۳	۲. شریعت گرایان و اندیشه مهدویت
۱۵۳	۱-۲ سنت گرایان
۱۵۶	۲-۲ بنیادگراها
۱۵۸	۳. تمدن گرایان و مهدویت
۱۶۱	جمع بندی
۱۶۳	گفتار نهم: مهدویت شناسی با رویکرد آینده پژوهی
۱۶۳	مقدمه
۱۶۵	۱. آینده پژوهی و مهدویت
۱۶۶	۲. ضرورت مطالعات آینده پژوهانه در حوزه مهدویت
۱۶۷	۳. مقایسه آینده پژوهی و مهدویت پژوهی
۱۶۷	۱-۳ وجوه اشتراک
۱۶۹	۲-۳ وجوه تمایز
۱۷۱	۴. الزامات و بایسته های آینده پژوهی و مهدویت
۱۷۱	۱-۴ بایسته های معرفتی
۱۷۲	۲-۴ بایسته های نگرشی (نگرش سازی مثبت و امیدوارکننده)
۱۷۲	۳-۴ بایسته های رویکردی
۱۷۴	جمع بندی
۱۷۶	گفتار دهم: مهدویت شناسی با رویکرد تمدنی
۱۷۶	مقدمه
۱۷۷	۱. نسبت میان مهدویت و تمدن
۱۷۹	۲. ویژگی های تمدنی آموزه مهدویت
۱۷۹	۱-۲ آموزه مهدویت و تکیه بر مبانی فطرت

۱۸۰	۲-۲ کمال گرایی و حقیقت‌جویی در آموزه مهدویت
۱۸۱	۳-۲ مستند و مستدل بودن آموزه مهدویت در اسلام
۱۸۱	۴-۲ جهان‌شمولی آموزه مهدویت
۱۸۱	۳. ضرورت‌های مهدویت‌شناسی تمدنی
۱۸۲	۴. نقش باورداشت آموزه مهدویت در احیای فرهنگ و تمدن اسلامی
۱۸۲	۱-۴ امیدافزایی و آرمان‌گرایی اصیل
۱۸۳	۲-۴ الگوی بخشی تمدنی در مواجهه با الگوهای رقیب
۱۸۴	۳-۴ هویت‌بخشی غایی در برابر تحولات سیاسی و اجتماعی
۱۸۵	۵. الزامات و بایسته‌های رویکرد تمدنی به آموزه مهدویت
۱۸۵	۱-۵ جامعیت و توجه به ابعاد همه‌جانبه حیات انسان
۱۸۵	۲-۵ الهام‌پذیری از الگوی تمدن مهدوی
۱۸۶	۳-۵ نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی
۱۸۶	۴-۵ نظام‌سازی و ایجاد ساختارهای قانونی با تأکید بر بهره‌گیری از ظرفیت نخبگانی
۱۸۷	۵-۵ پرهیز از خودباختگی در برابر فرهنگ‌های بیگانه و مادی
۱۸۸	۶-۵ رویکرد برون‌نگر به اندیشه مهدویت با تأکید بر مبانی و روش اسلامی
۱۸۸	۷-۵ جامع‌نگری به مؤلفه‌های تمدنی مهدویت
۱۸۹	جمع‌بندی
۱۹۱	گفتار یازدهم: مهدویت‌شناسی با رویکرد سیاسی
۱۹۱	مقدمه
۱۹۴	۱. ضرورت‌های مهدویت‌شناسی با رویکرد سیاسی
۱۹۶	۲. الزامات و بایسته‌های رویکرد سیاسی به آموزه مهدویت
۱۹۷	۱-۲ ابتدای بر اخلاق و معنویت
۱۹۷	۲-۲ همگرایی و تشریک مساعی جهانی
۱۹۸	۳-۲ روزآمدی و نگاه علمی
۱۹۹	۳. ساحت‌های مهدویت‌پژوهی با رویکرد سیاسی
۱۹۹	۱-۳ مباحث کلام مهدوی با رویکرد سیاسی
۱۹۹	۲-۳ مباحث فلسفی مهدویت با رویکرد سیاسی
۲۰۰	۳-۳ مباحث فقهی مهدویت با رویکرد سیاسی
۲۰۰	۴-۳ مباحث اجتماعی مبتنی بر نهاد ملت در مهدویت با رویکرد سیاسی
۲۰۲	۵-۳ مباحث آینده‌پژوهی مهدویت با رویکرد سیاسی
۲۰۲	۶-۳ مباحث بین‌الملل و مهدویت
۲۰۳	جمع‌بندی

۲۰۵	گفتار دوازدهم: مهدویت‌شناسی با رویکرد فرهنگی
۲۰۵	مقدمه
۲۰۷	۱. عناصر تشکیل‌دهنده فرهنگ
۲۰۷	۲. ضرورت‌های مهدویت‌شناسی با رویکرد فرهنگی
۲۰۹	۳. الزامات و بایسته‌های رویکرد فرهنگی به آموزه مهدوی
۲۱۰	۴. ساحت‌های مهدویت‌پژوهی با رویکرد فرهنگی
۲۱۱	۵. آسیب‌های فرهنگی
۲۱۲	۱-۵. عدم برنامه جهت تجمع تمام توانمندی‌ها
۲۱۲	۲-۵. ضعف در هم‌گرایی و هم‌افزایی اجتماع
۲۱۳	۳-۵. ضعف در اجرای کارآمد فرهنگ مهدوی
۲۱۳	۴-۵. وجود اختلافات ماهوی در مباحث مهدوی
۲۱۴	۵-۵. تکثر فرهنگ زیست‌مهدوی
۲۱۴	۶-۵. تقدس‌زدایی از نمادهای مهدوی
۲۱۴	۷-۵. مهدویت‌هراسی
۲۱۵	۶. فرصت‌های فرهنگی مهدویت
۲۱۵	۱-۶. عطش معنویت در جهان
۲۱۵	۲-۶. شکست مکتب‌های فکری غیرشیعی و غیراسلامی
۲۱۷	۳-۶. پیامدهای منفی جهانی‌سازی
۲۱۷	۴-۶. همگامی انقلاب اسلامی با فرهنگ مهدوی
۲۱۸	۵-۶. موعودباوری در ادیان
۲۱۸	۷. راهکارها و پیشنهاد‌های توسعه فرهنگ مهدوی
۲۱۹	جمع‌بندی
۲۲۱	گفتار سیزدهم: مهدویت‌شناسی با رویکرد اجتماعی
۲۲۱	مقدمه
۲۲۲	۱. ضرورت‌شناسی اتخاذ رویکرد اجتماعی به آموزه مهدویت
۲۲۴	۲. کارکردهای اجتماعی اندیشه مهدویت
۲۲۵	۱-۲. نظم اجتماعی
۲۲۵	۲-۲. انسجام و همبستگی اجتماعی
۲۲۶	۳-۲. امنیت اجتماعی
۲۲۷	۴-۲. هویت اجتماعی
۲۲۸	۵-۲. امیدبخشی و پویایی اجتماعی
۲۲۹	۳. الزامات و بایسته‌های رویکرد اجتماعی به آموزه مهدویت
۲۲۹	۱-۳. تلاش جمعی جهت برپایی عدالت
۲۳۰	۲-۳. توجه به هویت اسلامی

صفحه	عنوان
۲۳۰	۳-۳ توجه به هویت بین‌الادیانی (تمرکز بر اشتراکات دینی و مذهبی)
۲۳۱	۴-۳ مبارزه با ریشه‌های اختلاف و پراکندگی
۲۳۲	۵-۳ نهادینه‌سازی ارزش‌های اخلاقی، باورداشت آموزه مهدویت در اجتماع
۲۳۴	۴. ساحت‌های مهدویت پژوهی با رویکرد اجتماعی
۲۳۸	جمع‌بندی
۲۳۹	گفتار چهاردهم: مهدویت‌شناسی با رویکرد فلسفه تاریخ
۲۳۹	مقدمه
۲۴۰	۱. مهدویت از منظر فلسفه نظری تاریخ
۲۴۱	۲. ضرورت‌های مهدویت‌شناسی با رویکرد فلسفه نظری تاریخ
۲۴۳	۳. مهم‌ترین مسائل فلسفه نظری تاریخ
۲۴۳	۳-۱ چگونگی و نوع حرکت تاریخ
۲۴۵	۳-۲ قانون‌مندی تاریخ
۲۴۷	۳-۳ هدف و غایت تاریخ
۲۴۹	۴. الزامات و بایسته‌های رویکرد فلسفه نظری تاریخی به آموزه مهدویت
۲۴۹	۴-۱ توجه به حرکت تکاملی تاریخ
۲۵۰	۴-۲ محوریت خالقیت و ربوبیت خداوند در تحلیل تاریخ
۲۵۱	۴-۳ اعتباربخشی به اراده و قدرت انتخاب انسان‌ها
۲۵۳	۴-۴ توجه به تحویل و تبدیل‌ناپذیری قانون تاریخی
۲۵۳	۴-۵ تفسیر فلسفه تاریخی مبتنی بر هویت اجتماعی
۲۵۴	۴-۶ توجه به زندگی این‌جهانی در تفسیر تاریخی مهدویت
۲۵۴	۴-۷ تحلیل فلسفه تاریخی مبتنی بر امور عینی
۲۵۵	جمع‌بندی
۲۵۶	منابع و مآخذ

تقدیم به

خورشید پشت ابر

يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَأَهْلَنَّا الصُّرَّ وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُّزْجَاةٍ
فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَ تَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ

ای عزیز، به ما و خانواده ما آسیب رسیده است و سرمایه‌ای ناچیز آورده‌ایم. بنابراین
پیمان‌ه ما را تمام بده و بر ما تصدق کن که خدا صدقه‌دهندگان را پاداش می‌دهد.
(یوسف / ۸۸)

دوازده

پیشگفتار

خاستگاه انتظار ظهور نجات‌دهنده بشر را می‌توان در پاسخی به ندای فطرت تبیین کرد. در حقیقت، انتظار آمدن مصلح کل، امید به آینده‌ای روشن، رجاء به استقرار صلح و همچنین گسترش عدل، امری است فطری و طبیعی که مختص زمان، مکان، قوم و ملت خاصی نیست. بر این اساس بشر، گرایش به فرا رسیدن روزی دارد که جهان در پرتو ظهور آن منتظر، از بحران و مصیبت‌ها و ناعدالتی‌ها نجات یابد. اگر فردی، چنین گرایشی ندارد، یا از روی جهل است یا غفلتی که دنیا و زرق و برق آن، برای او پدید آورده است.

مهدویت، اندیشه‌ای محصور در یک نحله و جریان خاص نیست و چشمه زلالی است جاری و ساری در همه ابعاد زندگی بشر؛ اندیشه‌ای که همه ادیان ابراهیمی و غیر ابراهیمی، اندیشمندان مسلمان و غیر مسلمان، ایده‌پردازان مدینه فاضله، حتی اسطوره‌شناسان بزرگ، بدان توجه کرده و ظهور مصلح کل را بر اساس آموزه‌های مکتب یا تفکر شخصی و گروهی خود نوید داده‌اند.

از سوی دیگر، مستضعفان جهان، این امید را دارند تا روزی، فریادرسی به ندای استغاثه آن‌ها پاسخی عملی و جهان‌شمول دهد. چنان‌که قرآن کریم فرموده است:

﴿وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾^۱

شیخ طوسی نیز در قالب روایتی نقل نموده است که آیه پیش‌گفته در شأن امام مهدی علیه السلام است و بیان می‌دارد که امام دارای قدرت حکومت نمودن بوده و آنچه در دست ستمگران است، به او ارث می‌رسد:

روی قوم من أصحابنا أن الآية نزلت في شأن المهدى عليه السلام وأن الله تعالى يمن عليه بعد أن استضعف. و يجعله إماماً مكمناً، و يورثه ما كان في أيدي الظلمة.^۲

علاوه بر تمایل طبیعی انسان به آزادی، مشکلات پایدار جهان همچون جنگ، نابرابری، بی‌عدالتی، ناامنی و نیازهای بشری، جنبش‌هایی برای تحقق آرزوهایی نظیر پیشرفت اقتصادی، سلامت، ریشه کن کردن فقر، بهبود فرهنگ، صلح، عدالت و آرامش

۱. قصص / ۵.

۲. شیخ طوسی، ۱۴۰۹: ۸، ۱۲۹.

ایجاد می‌کند. همچنین، توجه به ناکامی‌های حکمرانی‌های غیرمعصوم در گذشته و عدم توانایی آنان در تأمین این نیازها، خواستگاری روشن و عمیق برای ظهور مصلح الهی را در دل بسیاری از انسان‌ها بوجود می‌آورد. از جنبه فلسفه تاریخ و سیر تکاملی جان نیز، انتظار ظهور منجی ضرورت می‌یابد. بر این اساس، تاریخ، دارای هدف، غایت و معنای معینی است: تحقق جامعه وعده داده شده الهی و رسیدن به قله سعادت مادی و کمال معنوی. این معناداری تاریخ، در فکر و ذهن بشر سایه انداخته و او را متوجه فرجام متعالی تاریخ ساخته است. قرآن هدف غایی خلقت را که در دل آن، انتظار رسیدن به کمال مذکور نیز تعریف می‌شود، «عبادت و عبودیت» دانسته که طبق روایتی، عبادت همراه با معرفت مد نظر است. قرآن کریم می‌فرماید: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ».^۱ امام صادق (ع) نیز می‌فرماید: خَلَقَهُمْ لِيَأْمُرَهُمْ بِالْعِبَادَةِ.^۲

اما عبادت همراه با معرفت، ارزش بیشتری دارد. چنان‌که امام صادق (ع) به نقل از امام حسین (ع) درباره لزوم معرفت در عبادت خدا می‌فرماید:

إِنَّ اللَّهَ جَلَّ ذِكْرُهُ مَا خَلَقَ الْعِبَادَ إِلَّا لِيَعْرِفُوهُ فَإِذَا عَرَفُوهُ عَبْدُوهُ فَإِذَا عَبْدُوهُ اسْتَغْنَوْا بِعِبَادَتِهِ عَنْ عِبَادَةِ مَنْ سِوَاهُ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي فَمَا مَعْرِفَةُ اللَّهِ قَالَ مَعْرِفَةُ أَهْلِ كُلِّ زَمَانٍ إِمَامُهُمُ الَّذِي يَجِبُ عَلَيْهِمْ طَاعَتُهُ.^۳

طبق مفاد روایت پیش گفته، مراد از شناخت خداوند متعال، شناخت اهل هر زمان نسبت به امام خویشتن است؛ امامی که اطاعتش بر آنان واجب است؛ به عبارت دیگر، شناخت امام واجب الطاعة، طریق معرفت خداوند است. انسان با شناخت امام و توجه به گفتار، اوامر و نواهی او، می‌تواند در جاده صحیح زندگی گام بردارد و خود را از انحراف مسیر درست و سقوط به گودال جهالت حفظ نماید و نهایتاً به سعادت‌ی که خدای متعال برای او رقم زده، دست یابد. از این رو معرفت خدا بدون شناخت کسی که از جانب او، سیمت راهنمایی و راهبری بندگان را دارد، امکان‌پذیر نیست.

از سوی دیگر، معرفت انسان به سبب اکمال عقل او در عصر ظهور، کامل می‌شود و این هدف نهایی آفرینش انسان، به تحقق نزدیک‌تر خواهد شد. امام باقر (ع) در این زمینه می‌فرماید:

۱. ذاریات / ۵۶.

۲. ابن بابویه، ۱۳۸۵: ۱، ۱۳.

۳. همان: ۹.

إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُءُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا عُقُولَهُمْ وَأَكْمَلَ بِهَا أَخْلَاقَهُمْ.^۱

بنابراین، ضرورت و اهمیت انتظار، لوازمی را در پی خود ایجاد می‌نماید که مهم‌ترین آن، معرفت نسبت به اصل انتظار، شناخت موعود، وظایف منتظران و ابعاد دیگر درباره آن است. اثر حاضر در صدد است تا به این ندای درونی انسان‌های صلح‌طلب و عدالت‌خواه، به شیوه علمی پاسخ گوید و آموزه‌های مذهب حقّه شیعه امامیه در این باره را به کتابت درآورد تا در لوح تاریخ علم و دانش شیعیان ثبت گردد و نیز در میان ضعف نسبی منابع در مسئله مهدویت، گامی تقریباً جامع در جهت رفع نیاز به منبع علمی و پژوهشی در رشته‌های علوم انسانی اسلامی به‌ویژه رشته‌های شیعه‌شناسی، کلام امامیه و علوم قرآن و حدیث بردارد. از ویژگی‌های دیگر این کتاب، تلاش در منطبق ساختن مباحث آن با مصوبه سند توسعه فرهنگ مهدویت و انتظار (مصوب جلسه ۸۸ مورخ ۱۴۰۲/۲/۱۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی) است که به سبب جامعیت مباحث و توجه به زمینه‌های مطالعاتی نوین و به‌ویژه کارکردشناختی در اندیشه مهدویت از نگاه شیعه امامیه، تا حد امکان این مهم برآورده شده است. راقم این سطور با سابقه بیش از دو دهه تدریس مباحث مهدویت در مراکز دانشگاهی و حوزوی، پژوهش پیش‌رو را به صورت کتاب به جامعه علمی عرضه داشته است. امید است تا صاحب‌نظران و متخصصان مباحث مهدویت با پیشنهادها و انتقادات خود، در پربارتر شدن محتوای کتاب و غنای علمی آن مساعدت نمایند. در پایان لازم است از همه دوستانی که با ارائه پیشنهادات یا بیان نکته‌های دقیق و یا مساعدت در آماده‌سازی این اثر در سامان بخشیدن و به ثمر نشستن آن ما را یاری کردند، به ویژه آقایان دکتر کامران اویسی، دکتر امیرمحسن عرفان و سرکار خانم دکتر زهرا عوافی و همه دست‌اندرکاران و خدمتگزاران سازمان «سمت» صمیمانه سپاسگزاری نمایم.

روح‌الله شاکری زواردهی
دانشیار دانشگاه تهران